

11 3742/2

משפט לעשוקים

והסג אהור משפט (ישעיה ניט י"ד)
וירע בעיניו כי אין משפט (שם מ"ז)

שני מאמרים להשיב דבר אמת להמבקר את ספר ערוך השלם ה' א'
ה' ווייס בבית תלמוד צד 286—288 : 317—324

מאת

פריץ בן משה סמאלענסקיין.

(נדפס בהשחר שנה עשירית, חובר

וויען תרמ"ב

בדפוס של נעאָרג בראָג
(המנהל פ. סמאלענסקיין)

דברים אחדים.

כי קנאת סופרים תרבה חכמה זאת שמענו, אבל כי קנאת סופרים תרבה ספרים זאת ראינו ונראה יום יום, ואם נבא השבון כל הספרים אשר יצאו לאור עולם נראה בלי כל ספק כי תשעים ותשעה מהם נולדו על ברכי הקנאה, כי על כן עש יאכלם וזכר לא יהיה למו כרכות הימים כאשר הכל נשכה גם המקנא גם קנאתו, וספרים כאלה המה לא כענני גשם, אשר אם גם יעיבו פני הרקיע וימנעו מראי השמש את אורה, אך תחת זאת ירעיפו גשם נדבות, כי אם כערפלי עלמה אשר יכסו את האור בטמון עד כי רוח ישאם וגשם אין, ספרי בני קנאה כאלה ישימו חשך סתר החכמה וימנעו את האמת ממבקשיה וישפכו ממשלת השקר והסכלות על כל בשר, הרבה יתר מכהניהם אשר בשמם ידגולו.

והדבר הזה הוא בכל שפה ובכל לשון, ואין לו לעם להתפאר על רעהו לאמר: כי בחרה האמת ותקחני בצצית ראשי ותעלני על מעל כל קנאה וישנאה, בכל לשון תבחרנה להן הדעת והאמת את בחירהן ותשמנה את דבריהן בפיהם והמה ישמרו לדבר, ולעמטם יקומו המקנאים ברוחם ויריבו בהם וישימו לאל מליהם וישימו מכשול בדרך הדעת אשר תצא מפייהם, עד כי תגבר יד הדעת ותמצא מסלות ללכב אוהביה והמקנאים בחשך יקמו ואף זכר לא יותר להם על פני חוץ, אך בשפת עבר הרעו המקנאים בהסופרים כשתים רעות; באחת כי בה מעטים מאוד דורשי הדעת, והחוקרים והדורשים בה מעטו רק שרידים יחידים עוד ידבם לבם להביא נדבה כזאת, ואם גם עליהם יכרו חכמים ומקנאים עליהם יתמלאו וירפו ידיהם אז הללה לא תהי כל תקומה להשפה הזאת, אשר גם היא מאלה הצריכים חזק, על ידי התחלואים, אשר חלו בה שונאים ועוד יותר אוהביה אלה אשר יקנאו לה ויפגעו בכל איש אשר יחפוץ ואשר יוכל להיות גואל לה, וזאת ישנית בכל השפות יהיו המקנאים ממיין החכמים, היינו חכם במבע יתחרה את חכם במבע, ורופא ברופא יגרה מלחמה וכאלה, ובשפת עבר הותרה הרצועה, ואם למד איש בדרך פרק משניות או יתמרמר אל כותב דברי הימים ובעל אנדות בידוע שפה ולשון ירהב, כי על כן לא רק יצא משפט מעקל כי אם גם לשון רע וכזב ופי תהפוכות, אשר יהיו לגעל נפש לכל איש אשר עוד שרש וענף מאהבת האמת בלבו, ואז לא רק על אלה המקנאים המכזבים יצא הקצף כי אם על השפה ועל כל דורשי שלומה, אשר על כן החובה והמצוה היא על כל אלה, אשר רוחם נאמנת עם שפתם וחכמת אבותיהם, לקום בזרוע חשופה נגד מחבלי הכרם האלה ולפרסם את הקנאים החנפים למען ידעו הקוראים ויזהרו מהם ומשיחותיהם וישוחותיהם אשר יכרו להחכמה, והדבר הזה עוררני כיום לתבוע עלבון בעל ערוך השלם ולעורר אף אותו כי יבא אחרי למלאות את דברי, כי אמנם מעשה אשר לא יעשה עשה שופטו ושומנו, מעשה אשר כמעט לא נשמע כמוהו בקהל הסופרים, ולמי עולל כה? לאיש אשר קטנו עבה ממתניו בחכמות ומדעים, ומה גם בדעת

שפות מזרח ומערב וכי בשפות האלה שם לבעל הערוך השלם כשם אחר הפראפעססארים הגדולים אשר בארץ, ושופטו לא ידע בהן עד מ'ה) וגם כידיעת התלמוד ובבקיאותו גדול הרבה יתר כח בעל הערוך השלם מכח שופטו, וכל אלה לא שם על לבו ויצא להרף ולגדף כחרות אפיו על בעל הערוך השלם בשקרים גלויים לעין השמש, אף גם זאת לא השיב אל לבו כי יש עין רואה את המעשה הזה ושפטים נכונו לשופטים כאלה.

והנה את שני המאמרים האלה הרפסתי בהשחר חוברות חמשית וששית, אולם מחשבה עלתה על לבי פן ימצאו קוראים אשר ראו את בית תלמוד ואת השחר לא ראו והמה פן יוקשו בדברי ה' א"ה ווייס, כי יסמכו על דבריו מבלי חקור ושפוט למראה עינים, לכן אוציא את שני המאמרים בחוברת מיוחדת למען אוכל לשלחה לכל אשר יחפוץ בה, ובה אתן משפט לעשוק על לא חסם בכפו, ובתחלה הפצתי לשום נוספות על המאמרים אשר נדפסו כהמה וכמה, אולם אחרי שובי השיבותי אל לבי: אולי באמת משגה היה את השופט הזה, ולא במרד ומעל כי אם בשגגה עשה זאת וישוב ויודה כי שגה, כי על כן לא אוסיף כעת דבר בדבר הזה, אף כי עוד רבות רבות אתי, והיה כי ישוב ונחם, אף אני אהדל מהריב הזה, אשר לא יתן ולא יוסיף לאיש מאומה, אולם אם ככל אלה ימאן הוסיף שנית ידו לא לדבר משפט כי אם להוציא דבת שקר, אז אף אני עוד ידי נטויה ולא אחשה ולא אשקוט עדי יצא לאור משפט אמת.

משפט השופט.

בקרת לבקרת ספר "ערוך השלם" אשר כתב ה' א"ה ווייס בבית תלמוד

צד 286—288 ; 317—324.

ושפסחוד כדרכך (יחזקאל ו' ג')

המצאה נפלאה המציא אחד הַעֲיָרִים אשר מעורו לא למד החכמה הזאת ולא הכיר במראות הצבעים והיה כאשר צִיר לפי דעתו ארי על הגליון, אך פחד פן לא יכירו הרואים את פעל ידיו ויחשבוהו לכלב או לקוף, לכן כתב תחתיו באותיות מחכימות "ארי" — אך הרואים לא לבד כי לא הכירו פעולתו כי אם שחקו עליו ועל אולתו וישאלו: הא למה לי? מאי קא משמע לן? מסתברא שגם הַעֲיָר בעצמו הבין שפעולתו מאפע, כי לולא זאת למה מהר להודיענו את מעלות רוחו, הדבר הזה עלה על לבי כאשר קראתי עד תְּמָה את הבקרת אשר כתב ה' א"ה ווייס בבית תלמוד צד 286—288 ; 317—324 על הספר "ערוך השלם" כי אחרי אשר דנהו ברותחין, ואחרי אשר שפך את כל מררתו על הספר והסופר (יישר חילו כי לא פגע גם באשתו ובניו) ויטפול עליו בתחלה עון הגאווה ואחרי כן גם המאת הגנבה והזיוף והעלמת דברים וכאלה דברים קטנים, אשר אמנם רבים מחכמינו וסופרינו דשים בעקביהם, ובלי ספק גם לגבי המבקר הזה מלתא זוטרתא היא, כי לולא זאת איך ערב לבו

לחשוב כי רוכלא מספר עונות וחמאים ולשימם על ראש איש אשר לא עשה לאיש רעה וגם לא להמבקר. ואחרי כל הדברים הנעימים האלה יסיים בדרושו "לכן איעצך מחבר יקר ויהי אלהים עמך, שים לבך לדברי כי באמונה ובלב תמים דברתי וזכור ואל תשכח כי נאמנים פצעי אוהב ואמנם פה חנף ישחית רעהו" — פרוש המלות האלה הוא "התמונה הזאת תמונת ארי היא" — אולם מבקר יקר, יהי אלהים עמך, אך לא נשים לבנו לדברך אשר אמרת כי באמונה ולב תמים דברתי, וכי המחבר יקר בעיניך, כי מראשית דברך נראה אך פצעי אויב גם פה חנף יחד, כי בפתח דברך כבר הנך עומד כאורב על המשמר אולי תעלה בדרך למצוא דבר עון, ואחרי אשר ברכת את ה' (ובכונה) אשר לא השבית גואל לספר היקר הזה תתחפך כרגע כחומר חותם ותאמר כי לא מצאת בהמחבר מדת הענוה אשר נכספה וגם כלתה נפשך אחריה למצוא אותה במחברים, ותתן אות ומופת על זה יען כי קרא לספרו בשם "ערוך השלם" ולפי דברך אין שלם אלא הקב"ה, אך מהרת ללמד זכות על המחבר כי "מי נבר יחיה בכלי איזה רפיון?" אך להנאתך ולטובתך ארגיע רוחך ואומר לך כי הרפיון בכלל איננו ממוסדות החיים ועל כן ישנם גברים אשר יחיו גם בלי רפיון, ואף עוד זאת כי גם מחבר ספר ערוך השלם נבר הוא ויחיה בלי רפיון, ולהפך הוא כריא אולם וגם ידך הגדולה והנמויה אשר הניפות עליו לא הכריעה אותו וחוא עוד מתהלך באשמיו, כלומר יוסיף להוציא את ספרו, כל אלה אולי ירגיעו רוחך כי מדברי הבקרת נראה כי לב רגז לך עד מאד וכיון שבאת לכלל כעס באת לכלל טעות, ושנית בדבר אשר גם ברבי ידעוה, כי להמלה שלם שתי הוראות א) שלמות בכמות; ב) שלמות באיכות, וההוראה אשר להמלה ערוך השלם היא שלמות בכמות, כי על כן יתרגם אותה *completum* ותרגום המלה בהוראת שלמות באיכות היא *perfectum*, ואם כן לא לקח לו הללה וחללה, הס מלהזכיר, תאר מתארי הקב"ה, כי להקב"ה לא יאות התאר שלם בכמות כלומר שלם בכל אבריו, ועתה הגאווה איפו היא? ולמה צוחת ככרוכיא במקום שאין לא שורד ולא גנב?

זאת היא תחלת מעשה המבקר ותיכף ומיד נעמוד ונשתאה ונשאל: מה כל החרדה הזאת? האמנם קטא קטא בעל ערוך השלם כמעשהו? האמנם ראוי וישר הוא ליסרו במוסר אכזרי על פעולתו? לפי דברי המבקר שגה לפעמים או גם הרבה, לוא יהי כן! אבל במלאכה כזאת אשר לה דרושה חכמה הרבה לא רק בתלמוד וכל ספרי ישראל כי אם גם ידיעה גדולה בשפות הקדם ושפות יון ורומי ועוד ועוד, והמלאכה באמת לא לאיש אחד היא, ומה לכ החרדה אם ימצאו בספר כזה שגיאות? הלא להפך עלינו לשבח ולפאר ולהודות לאיש אשר בו נקצו תורה וחכמה במקום אחד (כי רב לחו ובקיאותו בספרי ישראל הלא נחזה למדי בספר ערוך השלם, ובשפות קדם כבר יצאו טוניטין שלו בעולם, ובין ראשי החכמים בשפות האלה יחד גם כבודו, וספריו הרבים אשר כתב בשפת אשכנז יתנו עדין) והוא התנדב להקריב את ימי חייו למען

הקים מצבת תפארה, מצבת עולם בספרות ישראל, כי כל קורא יראה כי המלאכה אשר עמל בה בעל ספר ערוך השלם לא לשנה ולא לעשרת שנים כי אם לחיי גבר בכלי רפיון היא. ואת המלאכה הגדולה הזאת עמס על שכמו והשגיא בה חיל עד כי גם המבקר בעצמו בעל כרחו הודה במקצת, ובמה גדלה אשמתו עד כי כה התמרמר נגדו בעל הבקרת? חדה היא! אף על זאת נשתומם ונשאל איכה ערב לב המבקר, אשר בכל ימי חייו לא עסק אלא בתלמוד, לדבר משפט על ספר, אשר לדבר עליו נחוץ לדעת השפות והחכמות אשר בהן מלא המחבר את הספר, ולא פחד פן יתחזי כיוהרא? אבל אנו אין לנו לבקש אחרי המינא שהיתה כלב המבקר כי אם להראות לכל כי לא רק כל האשמות אשר מפל על המחבר אליו תשובנה, כי מכיון שהמחבר נקי מהן אז ממילא תחולנה על ראש המבקר, לא זאת בלבד כי אם גם אשר המבקר עשה מעשה אשר עוד לא נשמע כמהו בקהל הסופרים, מעשה אשר כל איש לב ריגז תחתו, בראותו כי כה יתעה איש, אשר יבקש כבוד סופרים, ללכת ארחות עקלקלות ולעשות מעשה תעתועים באחיות עינים מאין כמה.

אני אכנה להמעשה הזה בשם אחיות עינים כי לא אדע שם אחר אשר אתן לו, וזה השם אשר יקראו למלאכת המתעתעים אשר ישלחו ידיהם בכים רעם ויוציאו ממנו הנמצא בו וישימוהו בכלי אחר, והרואים ישתוממו ויתפלאו, וכן עשה המבקר הזה כי עבר על לוח הטעות מערוך השלם ויקח את התקונים אשר תקן המחבר וישימם בתוך בקרתו למען התעולל בהמחבר, ישוה הקורא נגד עיניו את המבקר כנשאו מדברותיו במשפטו ויִרְאֶה בקיאות עצומה בדפוסים הערוך ויוכיח כי המחבר שגה בשלש שגיאות אשר אין עליהן כפרה, כי בערוך השלם נמצא "והנביאים היו חשובים" ועל זאת יתעורר המבקר וימלא פני המחבר קלון כי חמא והחמיא ופסל ושבש את הנוסחאות, כי כאמת צ"ל "וכנביאים" ובסקירה הראשונה יצדק המבקר במשפטו גם נודנו על כי טרח להעמיד נוסחא נכונה, אבל מה תאמר אתה הקורא אחרי אשר אנלה את אזנך כי כל החכמה הזאת לא להמבקר היא כי אם — שמעו השתוממו! — להמחבר ספר ערוך השלם, כי הוא בעצמו תקן בלוח הטעות לחלק הראשון (שנרדפס בשנת תרל"ח) ותחת והנביאים שנרדפס בטעות תקן "וכנביאים" ומה תאמר אתה הקורא למעשה כזה? ! אבל חכה נא ואני אראך עוד גדולות מאלה.

בצד 319 יאריך בפלפול ויִרְאֶה חריפותו ויוכיח להמחבר משוגתו כי הציג נקודה אחר ת"ק, ובזה קלקל כונת הערוך — אבל גם החריפות הזאת לקח מידי המחבר, היינו מלוח הטעות כי בח"א צד שמ"ג שורה י"ג ימצא התקון הזה ושם נאמר בפירושו כי הנקודה היא טעות הדפוס.

כן עשה במלאו פיו לעג על המחבר על אשר באר השיר של ר' נתן שלא בתקונו, אולם גם כזה כבר קדמוהו רבים בהכרמל והמגיד, והמחבר בעצמו כבר

חזר מכאורו וכתב על זה מאמר כמ"ע נייציט היו"ל בווען, וגם בהתקונים
בח"א הוסיף ויודה כי חזר מדעתו.

בדרך הנפלא והישר הזה יוסיף המבקר ללכת ויעבור על לוח המעוות
מן ח"א וכ' וילקט בעמרים ובמקום אשר ימצא שניאה אשר תקן המחבר יתנפל
עליה ויאספנה אל בקרתו וְיַרְאָה בה את חריפותו ובקיאותו הגדולה. צד 317
יגנה את המחבר על אשר כתב כי רבינו נתן היה הראשון אשר הזכיר את
פרקי דר"א, אבל אלה הם המה דברי המחבר אשר כתב בחלק שני (אשר נדפס
זמן רב כטרם כתב המבקר את בקרתו) "במבוא החלמתי כי פרקי דר"א מובאים
ראשונה בספר הערוך, אבל בערך שנדפס אוכיח בע"ה כי ראשון לציון בא
זכרונו ע"י הגאונים עש"ה" עכ"ל — וגם בזה המבקר קימחא טחינא טחין
קרתא יקידתא אוקיד !

וכדבר הזה נראה עוד במקום אחד אשר הוא יורנו גם סבת הבקרת !
בצד 329 חרף וגדף את המחבר ויתנהו לגנב ובליעל הגונב דברים מאת אחרים
ואת שמם לא יזכיר, וכאן מצא בעל חוב לגבות את חובו, כי פעם אחת הביא
דברי המבקר אשר כתב בספרו "דור דור ודורשיו" ולא הזכיר את שם אומרו.
ולחבר הרע הזה נזדעזעו כל אבריו ונתבלבלו כל חושיו עד כי היה כארי
טורף ולא זכר גם את פרי בטנו באפו. הן הספר דור דור ודורשיו הוא בנו
של המבקר, בן יקר לו ואיך לא ירא פן כאשר יעשה לאחרים כן יעשה גם
לו ! אבי דור דור ודורשיו יפקוד עון על בעל ערוך השלם כי לא אמר דבר
בשם אומרו וכי פעם אחת הביא דברי בעל שריד שנערכין ורק לבסוף אמר
"ועיין שריד שנערכין" ולא יותר ! ומה יעשה השופט הנורא הזה אם יפקדו
גם על דור דור ודורשיו ויבאו איש איש ויטול חלקו מה יִתְרֵנו ? האם הרבה
מלבד השער וההקדמה ? למשל אני הכותב אהל ואקח את אשר לי, היינו כל
הפרק הגדול על דבר רבי עקיבה, אחד ורבי מאיר, אשר מספרי "עם עולם"
לקח מבלי הזכיר שמו ורק בסוף יאמר ועיין רפ"ס, ובעל ערוך השלם יבא
ויקח מדור דור ודורשיו את אשר לקח מספרו "על המלאכים והשדים" מבלי
הזכיר בשמו כל עיקר, ואחרים יבאו ויעשו כמנו ומה יִתְרֵנו עוד אם ממנו
נלמוד להיות שופטים צדיקים ? — אבל גם בדבר הזה עשה כמו ביתר משפטי
כי גם החסרון הזה נמנה בסוף ח"ב צד שצ"א כי שם כתב המחבר בפרוש "קודם
אי לזאת נשמטו התבות ככה דן דין אמת הרב החכם ווייס בעל דור דור
ודורשיו ח"א צד נ"ט". ומה לו עוד כי נזעק ? האם גם הכפרה הזאת לא
יכלה לשכך חמתו ?

אבל לא דרך אחד של אחיזת עינים להמבקר כי אם שבעה דרכים.
צד 321 יאמר "ובע" אשל כתב וגם י"ל שדורש אשל בל"י ורומית שכתבנו
ומעמו מקום מקלמו, וכל זה לקוח מן החלוצין ח"ט צד 6, וה"ל אמנם אין ספק
שדרש אשל Asyilia מנוחה ומרגעה". אבל בכל הדברים האלה אין אפילו קורט
של אמת, כי בחלוצין אין זכר למלת Asyilia כי שם כתוב בל"י ἀσάλια

והוא טעות וצ"ל ἀσάλια ובכונה ובדורון שנה את המלה asala הנמצאת בהחלוץ למלת Asyria הנמצאת בערוך השלם, כי בעל הערוך השלם גזר המלה מן ל"י ורומית Asylum, ασυλον, בלשון אשכנז Asyl, ואם כן אין שום יחס להמלה הזאת עם המלה הנמצאת בהחלוץ. ואם גם נלמוד על המבקר זכות כי לא יבין לשונות יון ורומי ועל כן באה אליו השגגה הזאת, אך איך הוסיף חטא על פשע לתלות עון כבעל ערוך השלם לוא גם לקוחים היו מהחלוץ, הן בעל ערוך השלם יאמר בפירושו כי הפירושו הזה לא לו הוא כי אם שמע אותו מפי החכם קליין מפאפא. יאמרונא הקוראים מה דמות יערכו לשופט בלב תמים כזה? ולמען תמצא ידו להאריך בבקרת, ולמען יתענה את הקוראים כי יחשבו אשר באמת הרבה חקור בספר ערוך השלם, בחר עוד בדרך חדש אשר לא עלה על לב איזה מבקר עד היום לבחר בו, כמלקט בלויי סחבות הפך את העלים מצד אל צד וכאשר לא מצא ערות דבר להתנפל עליה הסתפק גם במועט וילקט שגיאות אחדות אשר כל קורא יראה כרנע כי שגיאות הדפוס הנה, אשר גם בספר היותר מונה תקרינה כאלה, ואשר גם המדפיס חשב למותר אף לתקן שגיאות כאלה אשר גם תינוק דלא חכים ולא טפש יראה כי שגיאות הנה, למשל: איכי תחת איכא, תימה תחת תימא אוכלי תחת אוכלא, כסחו תחת כסוה, ועוד שגיאות אחדות כאלה אשר הרימן על גם ובהן יצא לחרף מערכות ערוך השלם, ומעשה כזה כמדומה לי שלא מעשה אזהב הוא המבקש את האמת.

כן יש לאל ידי לעבור על כל דברי הבקרת ולהראות כי הבל המה ורוח ישאם, אבל אחשוב זאת לאבוד זמן, כי מהדברים האלה יראה הקורא למדי כמה חזקים אדני האמת אשר עליהם יסד המבקר את דברי הבקרת, ואין לדין עם איש אשר יעות משפט בזדון, כי עוות משפט הוא מאין כמהו לקחת שגיאות אשר כבר נתקנו ולהתגדר בהן לפני הקוראים למען יאמינו כי אמנם חכמתו עמדה לו, ואין ללמוד עליו זכות כי לא ראה את התקונים, הן אם לא ראה את התקונים וגם לא התבונן בפנים כאשר עשה בהערת ה' קליין ולא ידע כתב יוגית מה ראה על ככה להיות שופט? — כי על כן אחדל מהראות עוד משונתו גם ביתר דברי הבקרת, אשר בה פעם ידבר בשם הערוך דברים אשר לא היו ופעם יבלבל הדברים והנוסחאות למען תפוש את הקורא בלבנו, ואת מחבר ספר ערוך השלם אעיר כי יבא אחרי למלאות את דברי, אף כי ידעתי כי העת יקרה בעיניו מאד, כי השעה צר כה לכך לבל יאמרו: שתיקא כהודאה דמיא! ובדבר כזה ת"ח שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ואחשוב למשפט כי המחבר יתעורר לקול הקריאה הזאת וישפוט את שופטו כעלילותיו, ואני רק זאת היתה מנמתי להגיד לו צדקתו למען יראה מחבר ספר ערוך השלם, כי יש ויש אנשים המוקירים פעלו בכל לב ולא תרפינה דידי, ואולי ישוב גם המבקר ונחם ממעשהו כאשר יראה עד כמה שגה ושגגתו עלתה כזדון להכאיב לב צדיק בלי צדק וכלי משפט —

שגיאות בבקרת

ספר ערוך השלם ע"י הח' א. ה. ווייס מו"ל בית תלמוד.

מרב טרדותי ועמלי הרב לרגלי מלאכתי לא שמתי בתחלה את לבי לגדופי הרב א"ה ווייס שחרפני כאחד הריקים ולא כתלמידי חכמים שמנצחים זה לזה בהלכה ואמרתי בלבי: הן מכיני דבר יראו כי ללא משפט הרכה דברים והוציא כל רוחו, אך מכיון שיצא ה' המו"ל להוציא לאמת משפט ויקרא גם אלי למלאות אחרי דבריו אחשוב זאת לי לחובה לעשות כדברו ומבלי הרבות דברים ובלי שגאה המקלקלת השורה אַרְאָה רק כי מבלי דעת ובלי משפט יצא לחרף ולגדף.

(א) טרם כל אתן לו תודה על הערה אהת אשר העיר בצדק בצד 288 וז"ל: והיה חייב לומר לנו ע"פ איזה נוסחא שכתב בפנים והגדול לה במקום והגדולים ע"כ, ובאמת אי' כן בכ"י פאריז ושכחתי לרמוז עליה בהערה. בבית תלמוד צד 317 יאמר: בע' אבא זרדתא חסר המאמר פ"י יער צומח עצים" אך תלה בי בוקי סריקי ללא אמת, כי באמת ליתא זה המאמר בדפ"ר, בד' פיזרו וכדפ' וויניצאה הרצ"א, וכן במ"ש בע' אברזין צ"ל "בגמ' ניתז על העור" לא עיין ה' אה"ו כי בדפ"ר, פיזרו, וויניצאה רצ"א איתא כמו שניסחתי אני והיינו: מן הצוארה, ולא ידע ה' אה"ו כי לפי ספרי רבינו נתן המשנה שמתחלת בש"ס ניתז על העור (זבחים צ"ג): נכללה עם המשנה הקודמת ניתז מן הצואר (זבחי" שם צ"ג), ובאמת נכללו שתי משניות הנ"ל גם כמשנה שבמשניות שלנו, ורבינו נתן היה מציין לפי התחלת המשנה.

(ב) צד 317 והלאה כתב ה' אה"ו וז"ל: וכמו כן גם החלופים רבים, כלומר שמעתיק דברי הערוך ממקומם והעמידם במקום אחר או שמכניס דבריו תוך דברי הערוך ומכניסם שלא במקום הראוי ומבלבל הענין וכו', כי בכל מקום כשמעתיק הערוך שם המסכתא והפרק וענין הסיניא השמיט המו"ל את שם המסכתא והעמידו במקום אחר כציוניו כמו בע' אארא כתוב: ובעירובין בפ' בכל מערבין ובעה"ש השמיט מלת ובעירובין וכתב שלא במקומו בציוניו, וכן נהג זה המחבר בכל מקום עכ"ל. ואני אומר כי שקר הוא כי בדפ"ר, פיזרו, דפ' וויניצאה הרצ"א ליתא בפנים הערוך מלת ובעירובין וכן לי' בכ"י ערוך, רק מדפוס באזיל והלאו אי' כן בכ"מ שהביא המסכתא בפנים.

(ג) שם 318 הוסיף לכתוב וז"ל: ולפעמים מחליף מלות המאמר לגמרי ממקום למקום כמו בע' אבולאי ובגמ' דראת בפ' תינוקת אבל בכל הספרים (1) הגי': ובגדה בפ' תינוקת בגמ' דראת, וחלופים כאלה עשה המחבר הזה בערוך לאלפים (1) ואין לך שליחת יד במלאכת רעהו גדולה מזו עכ"ל. ואני אומר כי גם זה שקר הוא כי בדפ"ר, ופיזרו וויניצאה הרצ"א ובכ"י ערוך הגי' אות באות כמו שניסחתי ואיך יאמר בכל הספרים?

ד') (שם) ולא עוד אלא שהיא שליחת יד שיש בה חסרון כי לפעמים כנוי שם המסכת אצל רבנו בעה"ע נבדל מכנויה שנקראת אצלנו וא"כ מתוך שהמ"ל השמיט כנויו של הערוך גורם שישכח כנויו לגמרי, ובאמת קרה כן, שהרי בע' אארא גרסינן: ביום טוב בר"ג דפ' משילין וכו' והשמיט המ"ל מלות "ביום טוב" וכתב בציונו: "ביצה" כמו שנקראת המס' אצלנו, ובע' אבזקת גי' הספרים "רב מציעא כגמ' ההשוכר" וכן קרא בעה"ע בכל מקום מס' בבא מציעא בשם מציעא לחדו והמ"ל השמיט מקום מלת מציעא וכתב בציונו ב"מ, ועתה לפי העה"ש נגזרו שמות המסכתות האלה כפי שכנה אותם ר"נ בעה"ע מן הארץ" עכ"ל, ואני אומר כי ה' אה"ו לא ידע מה הוא שח, כי בע' אארא בדפ"ר פיזורו וויניציאה הרצ"א (ובכ"י ערוך) איתא כמו שניסחתי אני וז"ל "ובר"גדפ' משילין" ולי' מלות: ביום טוב" כי אם מדפ' באזיל המאוחר והלאה ולכן אחר הציון של רבינו: "בר"ג דפ' משילין" סגרת מלת ביצה, כמו כן טעה ושנה" במ"ש כענין אבזקת כי גי' דפ"ר פיזורו וויניציאה הרצ"א וכ"י ערוך אי' כמו שניסחת וז"ל: "כגמ' ההשוכר את החמור בפ' השוכר את האומנין" ולי' מלת מציעא לכן סגרת בזה"ל: (ב"מ ע"ח:) ורק מדפ' באזיל המאוחר אי': כגמ' דמציעא, וגדולה מזו אני אומר כי רבינו בעה"ע היה מכנה מסכתא זו תמיד כפי השם שרגיל אצלנו והיינו בשם בבא מציעא כי כן אי' בדפ"ר פיזורו וויניציאה הרצ"א ובכ"י ערוך, וכדי שיאמינו לי' הרני מציון בזה לדוגמא כל ציוני המקומות שהביא רבינו בעה"ע מפרק ראשון דב"מ, ואלה המה כפי מספר הדפין שלנו: כנוי מסכת' הנ"ל בשם בבא מציעא נמצא: דף ב': ע' דררא; ד', ע' כפר ז', ר', ע' מן ב', ז', ע' דר א', הנפק; ט', בר ד'; ט': ע' קלת א'; ט"ו: ע' גריו; ט"ז: ע' כרו א'; ט"ז: ע' חלמ א'; זר ד'; י"ח, ע' דייק; י"ט, ע' אפתק ב'; כ', ע' שם ג', ובקצור והיינו בראשי תיבות בשם ב"מ אי' מצויין בדפ' וויניציאה כאלה המקומות דף ה', בערך הסת; י"ד: ע' טרף ד'; כ', ע' בר ב', אבל בדפ' ופיזורו גם בשלשה ערכים אלה כתוב מלא: בבא מציעא, ועוד צריך למידע כי גם בדפ' באזיל (וכפי שקול דעתי גם בדפ' וויניציאה שנית אשר איננו תחת יד) ובד' אמש טרדם איתא כנוי בשם: בבא מציעא בכל המקומות הנ"ל ובע' טרף ד' בר ב' איתא בקצור: ב"מ, ודבר שפתים אך למחסור לציון עוד יתר דוגמאות משאר פרקים דמסכת ב"מ כי מפרק ראשון יש לדון על הישאר, ולא אבין איכה עלה על לב שופטי או שומני לאמר בכל מקום, בעת אשר בכל מקום הוא הפך ממש מדבריו? ! אתמהא.

ה') שם באותו צד 818 כתב וז"ל: אבל צריך אני להעיר פה על מין מיוחד מן המיתרות והן ההוספות שהוסיף על הנוסחא ושנה אותה ויקלקל ע"י זה (!) את הספר, הנה כשמעתיק בעה"ע דברים ממדרש בראשית רבה לרוב אינו מצייץ סי' הפרשה לפי מספרה ובכל ערכי הא' לא מצאתי כדפוסים הישנים שיביא בעה"ע סי' מספר הפרשיות כי אם במקומות מעטים ואולי

לא יעלו על יותר משלשה ובמקומות שהביא סי' מספר הפרשה בשאר הערכים הוא נוטה ממספרנו במדרש ב"ר שלנו באחד כלומר מה שבציונו מספר כ"ב הוא במדרש שלנו פכ"א והנטייה הזאת היא מפ' כ' ואילך ובציונו מפכ"א כבר הוא נוטה תמיד במספר אחד, כן התברר לי אחר הבדיקה הנאותה בערוך וכבר הרגיש צונץ בזה בספרו גי' ד' פ'. אבל לא דקדק כל הצורך או אולי דקדק אבל קצר בכונה עכ"ל. ואומר אני כי ה' אה"ו לא בדק בבדיקה הנאותה ועל כן הוציא משפט מעוקל וידבר דברים לא המה. אבל לוא בדק באמת בבדיקה הנאותה כי אז ראה כי רבינו נתן הביא רק בערכי אלה לפי דפוסים הישנים מספר הפרשיות בפנים הערך לא במקומות מעטים ואולי לא יעלו יותר משלשה" כי אם שמונים ושתים פעמים. וכזה אנכי נתן לפני הקורא המבין לוח מציוני הפרשיות של ב"ר כפי סי' המספר אצל רבינו ובצדו ארשום סי' המספר אצלנו. כי מן הצורך להראות הנטייה אשר גם בענינה היה מועה ה' אה"ו. עיי' אות הבא אה"ז.

רשימת הפרשיות מב"ר שהובאו בערכי אלה בדפוסים הישנים
בפנים הערך

סימני המספר בערוך.	סימן המספר אצלנו	ערך אשר בו הובא
ד'	ד'	ארפכס
ז'	ז'	אספרון
ח'	ח'	אדריונטיס
"	"	אפרכו
י"א	י"א	אסתנס
י"ב	י"ב	אגריקוס
"	"	אגכסטס
י"ב	י"ג	אד
י"ב	י"ג	אדם א'
י"ג	י"ב	אנגקי
י"ח	י"ז	אסתא; (בעה"ש אסיתא וכ"ה בכ"י ערוך ב"ר)
י"ח	י"ז	אפיפורין
י"ט	י"ח	אנתרופי
י"ט	י"ט	אדם א'
י"ט	י"ט	אנכית
כ'	כ'	אאגאה (בעה"ש איגי אה; בדפ' באזיל אמש ופראג בטעות פ"ב וצ"ל פ"ב)

סימן המספר בערוך.	סימן המספר	אצלנו	ערך אשר בו הובא
כ"ב	כ"א	אדם א'	
כ"ג	כ"ב	אתליטין	
כ"ד	כ"ג	אם א'	
כ"ז	כ"ו	אנדרומוסיה	
כ"ח	כ"ז	אפרסמון; עש"ה בעה"ש	
כ"ח	כ"ז	ארדכל	
כ"ט	כ"ח	אולוגלין	
ל"ג	ל"ג	אבל ב'	
ל"ד	ל"ג	אשן ג'	
[ל"ה] צ"ל [ל"ה]	ל"ד	אדמדמי	
ל"ז	ל"ו	אהל ב'	
[ל"ח] צ"ל [ל"ח]	ל"ז	אליס	
ל"ח	ל"ז	אטלקי	
ל"ט	ל"ח	אל	
ל"ט	ל"ח	ארך	
מ"א	מ'	איקוני?	
מ"ב	מ"ב	אפכי	
מ"ב	מ"ב	אליותרופולים	
[מ"ח] צ"ל [מ"ה]	מ"ד	איסטרטינוס (ובעה"ש)	
	מ"ד	איסטרטילוס)	
מ"ה	מ"ד	אספיה	
[מ"ה] צ"ל [מ"ה]	מ"ד	אסיא	
מ"ה	מ"ד	אספמיא	
מ"ו	מ"ה	אסטסיאנות	
מ"ז	מ"ו	אקיוס	
מ"ח	מ"ז	אנונה	
מ"ט	מ"ח	אחר ג'	
מ"ט	מ"ח	ארך ד'	
מ"ט	מ"ח	אמימוס	
מ"ט	מ"ט	אברהם	
נ'	(מ"ט)	אסיא	
(בדפ"ר) נ'	מ"ט	אנקליטון	
נ"ג	נ"ב	אח א'	
נ"ג	נ"ג	אכבית	
נ"ד	נ"ג	אנטיקיסר	
[נ"א] צ"ל [נ"ה] וכו"ה בכ"י	נ"ד	אשל	

סימן המספר בערוך. סימן המספר אצלנו	ערך אשר בו הובא
נ"ו וכ"ה בכ"י	נ"ה ארן א'
ס"א	איצטרכיא
ס"ד	ארגנטיין
ס"ז	אסטמיון
(מ"ו) [צ"ל ס"ז] וכ"ה בכ"י	אלה ד' ; ובעה"ש אלהותא
(ס"א) [צ"ל ס"ח] וכ"ה בכ"י	אנטגרפין
ס"ט	אפזים
ע"א	אפסתקיתיה
ע"א	אשה ; בעה"ש איש
ע"א	אביון
ע"ג	אפרייא ב'
ע"ה	אסטולי
ע"ו	ארך
ע"ז	אגריאון
ע"ח	אתלימין
ע"ח	אנומין
ע"ט	אשש
פ"א	איש
(כ"ב) [צ"ל פ"ב] וכ"ה בכ"י ל"ד	אחר ג' ; כעה"ש אחר אחר.
(פ"ב) [ונד' פיזא' פרק ב'] [וצ"ל פ"ב]	אלון
פ"ג	אנדיטיקום
פ"ה	את א'
פ"ו	אסטרוליג
פ"ו	אנטיקיסר עיי' עה"ש
פ"ח	אסטרוליג
פ"ח	אסרמיון
פ"ח	אנונה
צ"ב	אפליית
צ"ג	אשר ה'
(צ"ח) (וצ"ל צ"ה כמו בכ"י ל"ד)	אלמין
(צ"ח; בכ"י ל"ד ע"ה) [צ"ל צ"ה]	אפוטרכא

הרי במספר שמונים ושתים פעמים הביא רבינו סימן מספר פרשיות מב"ר כפנים הערך כפי דפוסים הישנים היינו בדפוס ראשון. פיזורה וויניציאה הרצ"א וכ"ה בכ"י ערוך. וגם כענין מה שכתב ה' אה"ו וכי רבינו נוטה ממספרנו במדרש ב"ר באחד והנטייה הזאת היא מפרש' כי ואילך

ובציונו מפ' כ"א כבר הוא נוטה תמיד במספר אחד . . וכבר הרגיש צונץ בזה . . אבל לא דקדק כל הצורך וכו', ג"כ טעה ושגה הרבה מאד, כי באמת החכם הגדול צונץ נ"י בספרו הנפלא ג. ד. פ. בצד קע"ח הערה ד' היה מקצר במקום שהיה לו להאריך, וכן רמזתי בערוך השלם צד 31 בערך אד הערה ו' חוץ מצונץ במקום הנ"ל גם על הוכחות של החכם הגדול דער ערענבורג במ"ע גייגער ח"ד צד קכ"ד כי הח' דערענבורג השלים בזה הענין חקירות של הח' צונץ, ובמ"ע הנ"ל העלה החכם דערענבורג כי הנטייה באחד כבר מתחלת בערוך מפרש' י"ז אבל עד פרשה י"ז מסכים חשבון הפרשיות בערוך עם מספר שלנו במדרש כ"ר ומי שמעיין בדוגמאות הנ"ל יראה כי הצדק אתו, אבל הא' אה"ו לא עשה כהונן בהשמיטו דברי ר"ל הרמז על מ"ש הח' דערענבורג וכל זה כדי שיוכל להתרעם נגדו, כי שם בצד 319 כתב וז"ל: וכתב (המ"ל) בהערה 6 בענין חלוקת הפרשיות של ב"ר עיי' צונץ צד קע"ח הערה ד' וכו' עכ"ל למה וכו' מדוע לא הביא ה' אה"ו דברי כהוייתם וכתיבתם, ר"ל גם הרמז על דערענבורג הנ"ל? ולולא השמיט סוף השורה שכתבתי בענין הרמז אז היה נוכח כי בכונה רמזתי על חקירות הח' דערענבורג כי הוא שפט בצדק במקום הנ"ל והעלה לדין כי אף אם הסכימו הפרשיות במנינן עד י"ז בכל זאת בענין פרש' י"ב וי"ג של ב"ר בציוני דרכינו נתן יש לצאת מזה הכלל ועל חקירה זו כיונתי בע' אד כי שם אי' ציון מפ' י"ב ואצלנו הוא פי"ג, אבל ה' אה"ו עשה עצמו כמתעלם וכתב בזה"ל: אבל אילו היה מעיין בדבר כראוי היה רואה שאין לזה ענין לכאן כי כאן הוא להפך שיש להערוך לפ"מ שניסח הוא בפנים פרשה חסרה שאילו יהיה גי' הערוך י"ב היה ראוי שיהיה בגי' שלנו י"א אבל לא י"ג עכ"ל" ואני אומר אילו היה ה' אה"ו מעיין בדבר כראוי היה רואה כי מלבד שהוא סותר דברי עצמו לפי הנחתו (בטעות) בצד 318 כי הנטייה מתחלת מפ"כ ואילך, וא"כ אם יהיה גי' הערוך י"ב היטב יוכל היות במדרש שלנו ג"כ י"ב ולא י"א כדעתו המשובשת, אבל גם בזה טעה כי באמת הנטייה כבר מתחלת מפ' י"ז כמו שהוכיח דערענבורג; אבל בענין סי' פרשיות י"ב וי"ג יש לצאת מזה הכלל, כי בציון אלה הפרשיות הן ולאן ורפיא בידיה דרבינו נתן בע"ה, וז"ל דערענבורג (לפיה העתקתי) בפרשה י"ב יפסח בעל הערוך על שתי הסעיפים, כי פעמים היא מצויינת בשם פרש' י"ג כמו בע' אננקי ושם נכתבה בצדה הפרשה בפנים הערך) אבל יותר רגילה להיות בערוך זו הפרשה בציון בשם פרש' י"ב עכ"ל, ועתה באתי למלאות דברי דערענבורג אשר לא הביא ראיות ולכן אוסיף כי באלה המקומות הביא רבינו פי"ב וגם לפנינו במדרש פרש' י"ב והיינו בערך אגבסמס, אגריקוס, בלס ב', ברך א', גרם האחרון, הגן ד', הר א', עש ב', פקע ה', פרקופי, קרס ג', רחש ב', ושם במ"ס מ"ב צ"ל י"ב, רעם, תולדות, אבל בהיפך ראיתי כי אם גם בארבעה ערכים שווה מספר שלנו עם סימן פרשה של ערוך בענין פי"ג והיינו בערכים: חסם, לקן, קרמיה, תווי, שהם כולם גם לפנינו במדרש כפ' י"ג, בכל זאת בע' ביב

ציין רבינו פי"ג אבל לפנינו במדרש היא פי"ב, ובהיפך בע' אדם א' ציין רבינו פי"ב ולפנינו במדרש היא פרש' י"ג, וכ"ה בע' אד ש ציין רבינו פי"ב אבל לפנינו פי"ג, ובהיות כן לכן היטב ראיתי להעיר על זה במה שסגרת פי"ג אצל פי"ב של רבינו ועוד רמזתי חוץ מצונן גם על דערענבורג אחרי שהוא היה מרגיש כבר כי רבינו נתן היה נומה הגה והנה בחלוקת זו הפרשה, ולוא הייתי יודע כי ה' אה"ו יתפשני בזה יען כי לא יעמיק חקור בדבר ורק כסקירה בעלמא יצא לשפוט הייתי מאריך יותר מכפי שעשיתי עתה, אבל אני הייתי סומך על סורא מכין כי למראה עיניו ישפוט בדרישה וחקירה במה שכתבו צונן ודערענבורג אשר עליהם רמזתי ועוד הוספתי שם בהערה בזה"ל: ורמזתי על זה בכמה ערכים עכ"ל, ורציתי בזה כי בכ"מ סגרת מספר שלנו בכ"ד אצל סי' מספר של ערוך שלא למעות בחשבון הפרשיות, אבל מה אעשה אם ה' אה"ו הוסיף לכתוב בזה"ל יועל כן באמת אין זה מן הערוך אלא מר"ש הארקולמי שכתב בג' ליון פרש' י"ב כמעות והמ"ל טעה אחריו בכוונה ותקן המעות ומצא עי"ז מקום לעשות הערה כמעות עכ"ל, ה' אה"ו שלש המעות אשר טעה הוא בעצמו ותלה אותה בי, ותמה אני עליו איך יצא דבר שאינו אמת כזה מפיו ואיך יוכל להחליט: יכי באמת אין זה מן הערוך אלא מר"ש הארקולמי שכתב בג' ליון פי"ב ובאמת הוא להפך, נראה נא בכל הדפוסים הישנים, היינו דפוס ראשון (כערך הרל"ז) דפ' פיזרו (שנת ה' י"רע) ודפוס וויניציאה הרצ"א, ובאלה ההוצאות אשר אחריהן הייתי נגרר אין כל מראה מקום מר"ש הארקולמי, שחי זמן רב אחרי הוצאת הנ"ל (עי' מ"ש במבוא לחלק ראשון) ואין בידי כעת דפוס וויניציאה הוצאת ב' משנת שי"ג (ולא משנת ת"ג כהדעת המשובשת של ה' אה"ו) וכבר הערתי על זו המעות ואיככה נולדה עיי' מבוא LV) כי אחרי שנוכחתי כירובם ככולם ממראה המקומות שעשה הח' ארקולמי הם בתכלית המעיות עיי' מ"ש הנאון רש"ל ראפפורט נ"ע (מבוא שם) לכן שלחתי בחזרה את הערוך דפוס וויניציאה הוצ"ב לאחד ממודעי אשר ממנו שאלתי את הערוך דפוס הנ"ל ולכן כל תמצא בכל ערוך שלי חוץ ממבוא זכרון שם ארקולמי והוצאת הערוך דפ' וויניציאה השנית, בכ"ז הורה הזקן הזה כי אני טעיתי אחרי ר"ש הארקולמי! ולא ידע ה' אה"ו כי בערוך דפ' ראשון פיזרו וויניציאה הוצאה ראשונה (ובכ"י ערוך) אי' פי"ב בפנים הערך בעצם תומה כמו שניסחתי בע"ה ש, וגם שכח ה' אה"ו השבח שנתן לי במ"ש בצד 286 וז"ל היה מתקן מראה המקומות שהם בהוצאת הקודמות בשבוש ואלו לא באו אלא לעשות דבר זה דיו שיקבל שכר טרחתו ע"כ, וא"כ כיון שהגיד שוב למה חוזר ומגיד לומר שטעיתי אחרי ר"ש ארקולמי?

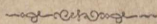
(*) בצד 319 אחרי שהאריך באיזה דוגמאות כי רבינו נטה מפ' כי ואילך בפרשה אחת ממספר שלנו כתב וז"ל: ועתה כשנמצא בעה"ש בעי' אביזן בפנים הנוסחא של הערוך: בכ"ר פי' ע"א ברור הוא כשמש שאין זה אלא

הוספה שהוסיף המו"ל ושנה בפנים הערוך שלחלוקת בעה"ע היה צ"ל פ"ע ועוד שדרך הערוך לכתוב פרשת ולא פרשה כמו שהעיר צונץ, ובאמת אלה המלות לא מצאתי בפנים בכל ההוצאות (!) אבל הח' המו"ל לקח זה מר"ש הארקולמי שעשה מראה מקומות לערוך עפ"י חלוקה שלנו והם כתובים על גליון קצת דפוסים וויניציאה שנת ת"ג (?) באזיליא שנת שני"ט והכניסן לפנים הערוך עכ"ל. ואני אומר כי כפעם בפעם טעה גם פה ה' אה"ו ואם הוא לא מצא אני מצאתי וכל מי שראה ספר הערוך דפוס ראשון, פיזרו, וויניציאה הרצ"א (ובכ"י ערוך) ובכל דפוסים הישנים הנ"ל אי" בע' אביון בזה"ל כי שומע וכו' בכראשית רבה פרש' ע"א אמר רב בנימין וכו' (ואגב אעיר כי שם ציין רבינו פרש' והוא פרשה, ועוד בערכים אין מספר הובא רק פ' וכלל שנתן ה' צונץ מוסב רק או' לרוב אם ציין רבינו הסוגיא והענין בלי סימן המספר) עכ"פ נראה בעליל כי בכל דפוסים הישנים אי" בע' אביון ממש כמו שניסחת' אני בעה"ש, ואיך יצא גם כזה דבר שאינו אמת מפי? אבל אם קשה באמת זו קשה: למה ציין רבינו בפנים בערוך ע' אביון פרש' ע"א והוא לפי הכלל הנ"ל שרבינו נטה מפ' י"ז והלאה באהת היה באמת לרבינו לציין פ"ע! אבל בוא וראה הדוגמאות הרבות שהבאתי לעיל (אות ה') מפרשיות של ב"ר בסדרי ערכי אלף ותמצא כי הוין מזו הדוגמא של פרשה הנ"ל ישנן יתר פרשיות שעלו בחשבון מספר אחד בין בערוך בין במדרש ב"ר שלנו, ואלה הנה הפרשיות שהובאו בערכי אות אלף: ב"ר פי"ט בע' אבבית (וכ"ה במדרש ב"ר שלפנינו פי"ט), ועוד פ' י"ט בע' אדם א' (וכ"ה אצלנו); פ' כ' בע' אאנה (ובעה"ש איניאה) וכ"ה אצלנו. פל"ג בע' אבל ב' (וכ"ה אצלנו); פמ"ב בע' אליותרופוליס ובע' אפכי (וכ"ה במדרש אצלנו); פמ"ט בע' אברהם (וכ"ה אצלנו); פכ"ג בע' אבבית (וכ"ה אצלנו); פע"ז בע' אגריאון (וכ"ה אצלנו); פע"ח בע' אנומין (וכ"ה אצלנו). הרי מצינו כי בעשרה ערכים הובאו פרשיות מב"ר שמסכימות במנין מספרן בערוך ובמדרש שלפנינו, ולכן אל תתמה על החפץ בראותך כי גם בע' אביון היה מסכים סימן מספר פרש' ע"א עם מספר שלפנינו בב"ר, ובאמת כמו כן הובאת זו הפרשה בשם ב"ר פרש' ע"א בע' סנמ, אבל בחיפך בערכים אלה היינו בע' גד א', גד ד', נמפה, פלך א', קר י"ז הובאת זו הפרשה בשם פ' ע"ב אמר מעתה כי גם במנין פרשה ע"א הן ולאן ורפיא בדיה דרבינו נתן כמו כפר' י"ב אשר עסקנו בה לעיל (אות ה'). אבל בכ"ז לבי נוקף ועוד צריך הדבר לימוד ובספר מפתח לערוך השלם אאריך יותר אם יהיה חלקי בחיים.

⁽¹⁾ שם בצד 319 וכן תמצא בע' אנטיקיסר הכנים ג"כ לפנים בב"ר פנ"ד (ג"ג) וזה ליתא בכל הוצאות שלפני, אבל כ"ה בגליון בטעות עכ"ל. ואני אומר כי גם בזה טעה ה' אה"ו כי כמו שאני ניסחת' כ"ה ממש בדפוסים הישנים בדפ"ר, פיזרו וויניציאה הרצ"א וי"ל אנטיקיסר בב"ר פרש'

B
572.
b

ג"ד וחי' פקד את שרה וכו' וכו' ועליו סגרתו נ"ג כלומ' לפנינו סי' מספר בביר
הוא פ' נ"ג, וכן עשיתי בכ"מ אשר הביא רבינו סי' מב"ר הכאתי בין שני חצאי
עגולים סי' פרשה אצלנו במדרש כדי להקל על הקורא למען ירוץ בו.

ועוד הכאתי על הנייר כמה וכמה השנות על יתר דברי ה' אה"ו אבל
אחר עיון גמתי ואמר כי תהינה מונחות ונשארות בין הכתובים כי אינני רוצה
להכניס עצמי עם הח' הנ"ל בפלפולים בענין פשט הערוך בדבר שתלוי
בשקול הדעת. אבל מה שכתבתי מן אות א' עד אות ז' איננו תלוי
בשקול הדעת כי ענינים האלה כולם ברורים כשמש בצהרים וזיל קרי כי רב
הם נייתי ספר הערוך מדפוסים הישנים (דפ"ר, פיזרו, וויניציאה הרצ"א) ונחזי!
אחרי הדברים והאמת האלה נכון לבי בטוח כי הרב החכם ווייס נ"י
לא ישליך אמת ארצה ויכתוב יושר דברי אמת לאמור: דברים שאמרת לכם
טעות הם בידי! כי שארית ישרא' לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא
בפיהם לשון תרמית.

פה פינפקירבען יצ"ו עש"ק לסדר לא תמה משפט תרמ"א לפ"ס.

חנוך יהודה קאהוט מו"ל ספר ערוך השלם.

WIEN, 1881.

Selbsverlag des Verfassers

Buchdruckerei von Georg Brög, Wien, IX., Maria-Theresienstrasse 19.